

V poterjenje vsega tega tukej razloženega pa bode še služil sledeči izanski napis, ktereга nam je tudi Schoenleben zapisal:

VEITRONI BVTTONIS F ET TETTAE AD
NOMATI F. V. VXORI BVTTO Parentibus Suis F.

Tukaj vidimo same čiste slovenske imena. Veitron pomeni Vetrona = Turbonius (zavoljo oblike primeri Mažgon). Veter — zrak so Kershnaiti imeli za prvi princip, zato so Višnu-ta obrazovali tudi z orlovim kljunom in perotami, in Višnu je imel za vahara (voznika) orla Garuda. Zrak in veter so torej častili starci kot svet živelj nalik vodi. Butoni, Buti, Buteri so bili suge Shiva-ta, kateri je kot Jama bil sodnik mrtvih¹⁾. Teta je tudi historiško in basnoslovsko slovansko ime, ktero je imela Ljibušina sestra Tetka. Ada Maja²⁾ se je velela Bhavany divna, edina mati Bramata-Vishnuta in Shivata. Ada Maja, slovenski Adnamati (Ednamati, na Pohorji in na gorenskem Kranjskem še govore aden ne eden), je torej podobna Kybeli, ktero Lukreci tudi imenuje edino mater bogov in žival.

Vse te imena po symbolu Shivatovem prijete so jasen dokaz za misel našo. Dnešnji den še se veli kraj, v katerem so vsi ti spomeniki izkopani Iგ na Ižkem, na Igu, kar tudi toliko pomeni, kar vol, tor, jap, treba, jugmentum — jumentum. V rusinski prekrasni pesmi „Slovo o polku Igorovem“ se glavni junak veli Igor (koroški Ingol, Ingvo) in druge junaške osebe Trojan, to je, Torjan, in junak Vsevolod se veli Buj — Tur, in Bajan pevec vnuk Velesov. Že v egiptiški basni nahajamo nekakšno odnošenje bika k vetru. Thyphon — pravijo basni egiptiške — zbudí pušavski veter in ga pred seboj žene v podobi bikov, in v „Slovo o polku Igorovem“ se velijo Vetri Štribožij vnuci, to je, Štiroboga — Turoboga vnuci³⁾. Štri je po metatezi postalo, kakor Trojan iz Torjan. Tako bi tudi ime Veitron bilo v nekem basnoslovskem odnošenju s štírom, turom. Zato nahajamo enake korenike turbo in tur, bora, βορεας in bos, sever in seva, sava = bik⁴⁾.

V imenu Ter, tor ima iskati svoj početek mesto Tergeste, ktero je, kakor Eusthatij⁵⁾ terdi, po nekem Tergestu ime dobilo, in kar je tudi verujetnise, kakor Melatovo izpeljevanje Ter egestum, to je, trikrat razdjano. Tergeste, tudi Torgium, je že zgoda postalo kolonia Rimljanov, ker pa so Rimljani koloniste že v postavljene mesta, ktere so podjarmili, naseljevali⁶⁾, je gotovo že mesto pred rimsko kolonio stalo. Bode mi kdo rekel, zakaj ne izpeljujem imena iz besede terg. Al tuji ta se je rodila iz ter, tor, zato toržestvo, toržestveni, feierlich. Je v tih besedah ravno ta enakost, ktera je v latinskih Mercurius, merx in mercator. Kjer so Tera, Tora častili, tam je bila trgovina in toržestvo, kakor so dnešnji den s praznički zedinjeni tergi — snemi ali, kakor napačno pravimo, sejmi.

¹⁾ Sonnerat „Reise nach Ostindien“, Zürcher Ausgabe str. 159.

²⁾ Langlés „Monum.“, str. 192. Niklas Müller „Glauben der Hindu“. Langlés Adamajo imenuje „la mère de tous“, „attraction qui unit toute la matière“.

³⁾ Mislim, da se ta genealogia tako razreši. Višnu je s svojim sinom Vaju — bogu vetrov jedno (primeri slov. vejati, nemško wehen), ker zrak predstavlja. Višnu pa je brat Shivata, ker občo mater imata Bhavany Majo — Babo majko — Adnomater, po takem je Vaju, bog vetrov, vnuk Štriboga — Štirboga, Turoboga — Shiva — Dherma-ta.

⁴⁾ Ker so Kershnaiti imeli zrak za prvo materio vsega rodenja, je očitno, zakaj turbo bora, boreas, sever imajo koreniko v bhu fieri, shvi zeugen, erzeugen. Tako bi Liebigov princip „Alles ist komprimierter Aether“ že bili Indi in stari Slovenci poznali bili in učeni Liebig ni nič novega povedal.

⁵⁾ Eusthatij pri Schoenleбенu str. 107.

⁶⁾ Servius „Ad Virg. Aen.“ I. 12. Ruperti „Handbuch der röm. Alterth.“ str. 768.

Ime Tregist, Tergist, ima okolica bočanska (nemški Voitschberg v starih listinah, dnešnji den Voitsberg), in tu sopet vidimo združene imeni enakega pomena. Rodovine But, Butej, Butjan, Butjanek še živijo na Štajerskem, in Buteri na Goriškem, in beseda but, butjan, buter, še Slovenci kraj Mure dnešnji den poznajo v pomenu nesrečen, bedast, zlodejni človek. V listinah Otona II. se imenujejo kraji na Koroškem Butanjeg, to je Butjanek, Butigoj, to je, Butigaj, ki pomenijo to, kar nemško Teufelsgraben, Teufelswald itd. (glej: Šafařik „Slav. Alt.“ II. 344.) Eden bodroških knezov okoli leta 1071 se je imenoval Buta; vidimo toraj, da je to ime tudi pri severnih Slavenih znano bilo (Raumer Reg. I. 111. N. 601.) (Dalje sledi.)

Ozir po domačii.

Véliko Gradišče.

Dve uri od Tersta proti jutru med Lokvo (talijanski Corgnate) Radikom in Gročanami stoji precej visok verh z imenom Véliko Gradišče; ima na verhu dve lepe ravnici, eno proti izhodu, drugo proti zapadu, in mednjima mali versiček; poznajo se še malo niže med skalovjem tri ceste, ki so na-nj peljale: ena na juterni strani brega, ki stoji nad Bazovico; prekriža jo sedanja pot, ktera gre iz Lokve na Gročane; druga na strani proti Rodiku, in tretja naj sternejša zgor od gročanske cerkve. Véliko Gradišče ima na južni strani ne nizoko dosti živice (vode), in silno veličansk lepogled se odpira tu popotniku: na sever se vidijo Nanos, Triglav in njegova brata; na zapad karniške in tiroljske gore, ravnine laške in morje kakor deleč oko pelje; na jug isterski in čiški verhi, in na izhod notrajski snežnik; ako se pa malo proti Rodiku po verhu gre, se vidijo tam za Nanosom tudi kamniški snežniki. Tudi gori na tem verhu ni nikolj tako strašna burja, ko dobro četert ure niže pri Kervavem potoku na reški cesti; kmetje, ki na verhu po senokošah seno grabijo, pravijo, da večkrat kakošno staro stvar najdejo. Ime Véliko gradišče in vse druge okoljščine kažejo, da je onde nekđaj kaj posebnega moralo biti, — pa kaj je bilo, in kadaj je propadlo, pisatelju ni znano.

J. V.

Dopis iz Amerike.

Te dni je došlo iz Crow-Wing-a v Ljubljano slovensko pismo nekega našega rojaka, ki je zdaj pri prečastitem gosp. misionarju Pircu v severni Ameriki. Ker obsega to pismo marsiktero mikavno novico, nam je gosp. prejemnik prijazno dovolil, da naj iz njega povzamemo, kar se nam za „Novice“ priličnega zdí. Pismo je od 22. oktobra l. l.

Ko je gosp. pisatelj s krepkimi besedami razložil, da Amerika ni več tista „obljubljena dežela“, kamor so nekđaj Europejci se preseljevali in so ob kratkem obogateli, in kamor jih sicer še sedaj veliko pride, pa se kesajo, kolikor imajo las na glavi, da so sem prišli, ako nimajo premoženja si kupiti zemljišča, — nadaljuje pismo svoje takole:

„Celi dan sem danes derva sekal, da bo bajtica topla, zakaj hiša ji ne morem réči, ker sapa skoz-njo piše, da je kaj. Treba pa je, da že kurjmo, ker že več dni zmerzuje ponoči tako, da je zjutraj zemlja čez pavec zamernjena. Čez dan se ogreje in otaja, da kače iz lukinj na solnce prilezejo in se grejejo; potem švigajo in homatajo semtertje, kakor pri nas po dežji červi. Predvčerajnem sem šel na lov in sem marsiktero veliko pisanko popalil. Pa ta žival, ktere se človek vstraši, ko jo vidi, se nahaja le v samotnih krajih, deleč od stanovanj, kamor prešiči ne pridejo. Védi, da tukaj so prešiči naj večji kačji sovražniki, ki jih veliko pokončajo in požró, pa nikoli nobena jih ne piči. Kakor hitro kača prešiča čuti, mu skuša ujeti, al prešič je hitro za njo; z eno nogo ji stopi na vrat, z drugo pa en-

malo nižje, in jo potem mahoma čez sredo preterga in požre. Velikrat prešičev več dni domú ni, ker za kačami in želodom deleč zaidejo. Sicer se celo leto klatijo pod milim nebom, da jih ni treba oskerbovati in jih pitati kakor pri nas; pozimi se jim kuruza ali krompir poklada; spomladi, poleti in v jeseni si pa sami živeža išejo in so skoz in skoz debeli. Zato se pa tudi kakšenkrat cel prasec na mizo pribiše. — Lov (jaga) se sploh tukaj bogato splačuje; rac, gosí, golobov, fazanov, jerebic in zajcov je na kupe; tudi sernj in jelenov se ne manjka — al tudi volkovi in medvedje niso bele vrane. — Druga živina ima tukaj dosti paše po lepih in velicih senožetih, ki jih nihče ne kosí. Oj, koliko centov merve tukaj na travnicah ostane in pod zlo pride! Če bi človek dnarja imel, da bi si kupil dosta živine za pleme, pač bi dobro shajal, ker živina je tukaj draga; par volov veljá 150 do 200 dolarjev (dolar plača 2 fl. 8 kr. našega srebra), krava 40 do 60, konj 100 do 300 dolarjev. Jez imam enega berleža, ki velja 88 dolarjev, ki bi ga pri nas lahko za 60 fl. dobil.

(Konec sledí.)

Novičar iz mnogih krajev.

Gospod minister dnarstva in kupčije baron Baumgartner je zavolj starosti in bolehnosti se odpovedal svoji službi, v kateri ima po želji cesarjevi le tako dolgo ostati, dokler ne bo njegov naslednik izvoljen. Za gotovo se govori, da baron Bruk, bivši minister in sedaj poročnik v Carigradu, bo stopil na njegovo mesto; začasno pa bo barona Bruka, ki ima že perve dni februarja na Dunaj priti, v Carigradu nadomestoval baron Koller, zdaj poročnik v Hanovru, dokler za stanovitno baron Prokeš tje ne pride, ki je zdej v Frankobrodu predsednik nemškega zaveznega zbora. — Po naj višjem sklepu Njih veličanstva od 15. t. m. se vprihodnje v vsi avstrijski armadi ne smejo vojaki več s šibami (Spitzruthen) tepsti. Ta ukaz ima koj potem, ko bode armadi oklican, moč zadobiti. — Nova vojaška kazenska postava, poterjena od presv. cesarja 15. t. m., bo mesca julija t. l. veljavo zadobila. — C. k. ministerstvo je ukazalo, da po vsih kaznovavnicah (jetnišnicah) se imajo postaviti posebni hišni učitelji, ki bojo podučevali kaznjence. — Po naj višjem sklepu imajo pri c. k. poštah službe aspirantov nehati in namesto njih prisežni praktikanti se vpeljati. — Na četrteh cesarskih železnicah se je tretje kvatre lanskega leta peljalo 1 mil. 539.801 ljudi, 11 mil. 513.340 centov pa blaga, kar je 5 mil. 106.533 fl. voznine doneslo. — Nova postava za naseljevanje v našem cesarstvu se pričakuje. Kolikor se je iz osnove zvedilo, se bo naselnikom naselitev kar bo moč polajšala, in kjer se bojo imele ledine obdelovati, se bo dovolil tudi odpust davka, posojila iz cesarske kase pa se naselnikom nikakor ne bojo dajale. — Iz Krima se te dni ni nič posebnega zvedilo; zdaj se spet govori, da konec tega mesca se bo začela vojska, kar pa ni verjetno, ker ima sardinska armada še le 28. dan februarja v Krim odriniti; preden pa ne bo vse pomoči skupej, ne bojo začeli. Francozi rijejo s svojimi baterijami zmiraj naprej proti Sevastopolji. V tem ko ene novíce terdijo, da je Omer-paša, ko je v Balaklavi bil, se popolnoma zedinil z angležkim in francozkim poveljnikom: kako bojo vojsko peljali, pripovedujejo druge novíce, da po nobeni ceni noče s svojo armado proti Perekopu marširati, čeravno sta mu poveljnika obljubila še 3 divizije angležke in francozke armade. Da ne bo lahko Sevastopolja vzeti in rusovske armade premagati, je zdaj očitno iz tega, da čez tistih 20.000 vojakov, ki jih bo dala sardinska vlada, se nabirajo že v drugo iz armade francozkih pešcev dobrovoljci, ki hočejo v Krim iti; vsak polk (regiment) jih mora dati 75 (pervikrat jih je vsak

oddal 160); nabralo se jih bo po tem blizo 4000 mož, ki se imajo berž na pot spraviti. — Knez Menšikov je svojemu caru službno naznanil, da od vojske na Almi (20. sept.) noter do 27. dec. je 26.783 rusovskih vojakov onemoglo deloma po vojski, deloma za boleznijo. Careviča Mihael in Nikolaj sta nek že iz Petrograda odrinila k armadi v Krim. Angležki vojvoda Cambridge pa se je podal domú v London. — Čeravno so zdaj v Carigradu francozki in angležki žandarji, ki zlasti ponoči pridno patrolirajo, so vendar 11. t. m. na ulicah v Galati spet našli 4 Francoze, 7 pa Angležev do mertvega ranjenih; gotovo je nek, da Greki so morivci, ki zavratno zalezujejo njimzoperne ljudi. — Na Španjskem se spet bojé prekucij, ki so komaj jenjale. Gotovo je namrač, da neka neznana oseba že dolgo med ljudstvo delí dnar proti temu, da tisti, ki na dan prejme po 8 bak. realov (bak. real plača po našem 7 kr.) se skrivaj zaveže „pripravljen biti, kadar bo poklican“. Sumi se, da je pregnana kraljična mati ali pa ameriški poročnik Soulé tista roka, ktera širi nov plamen prekucij, od kterege so že ministri v državnem zboru resno govorili. Žalostno je, če ljudstvo miruje, ako se od višjih oseb podpihuje! — Danes popoldne ima nevesta kneza črnogorskega gospodična Kuečuič, ki je v nedeljo Terst zapustila, na Cetinji slovesen vhod obhajati. — Škof v Parizu je prepovedal, da nobeden, kdor v gledišu ali na plesišu poje, gode ali sicer muzicira, ne smé v cerkvi peti, gosti ali sicer muzicirati. — Od gosp. Ueberlachner-a, misijonarja v srednji Afriki, je došlo 15. t. m. iz Kartuma pismo v Bolzen, v katerem pravi, da je vsa lanska misijonska ekspedicija 28. oktobra srečno Kartum dospela, in da sta Ueberlachner in Rainer gosp. provikarja Knobleherja med Bari-zamorce spremila. — Ravno je prinesel telegraf iz Turina od 20. t. m. žalostno novico, da je kraljica Marija Adelheida v otročji postelji umerla.

Domače reči.

1. V nemškem letopisu krajske kmetijske družbe (Annalen) od leta 1823 se bere sledeče: „Kopačnica (Kopačnica) so se imenovale mineralske toplice (Mineralbad) v loškem kantonu (im. Bezirke Lak in Oberkrain), ktere so veliko let pri kmetu Topličarju bile, pa jih zdaj več ni. Jenjale pa so te toplice le zatega voljo, ker ni bilo prave ceste do tega kraja in se je tedaj le z velicimi težavami do njih priti zamoglo“.

Mika nas, kakor gotovo vsacega domoljuba, kaj več zvediti od te pozabljene Kopačnice in od Topličarja. Lepo prosimo tedaj, kdor kaj vé ali kaj zvediti zamore od teh toplic, naj „Novicam“ prijazno na znanje dá. Morebiti bi škoda bilo, ako bi Kopačnica na veke pozabljena ostala?

2. Gosp. fajm. M. Ravnikar na Selih so nam unidan pisali, da za nemško besedo „periodisch“ jim je med ljudstvom navadna beseda rokoven-na-no znana; na priliko: „ta gospod hodijo rokovenk nam“ — to je, nas obiskujejo ob določnih časih; ali: „ta berač rokoven bernja“, on pride ob svojih časih beračit. Od „rokoven“ se pravi tudi tacim beračem rokovenjač. Rěči bi se tedaj smelo: „ta časnik rokoven (periodisch) izhaja“ itd.

Prosimo: ali je tudi drugod ta dobra beseda (od rok, obrok, ponemč. brišt, Frist) v tem pomenu navadna?

Ob vojski.

Stvarnik zemlje in nebes, vojskniš trum Gospod! ki čuješ
Nad kardeli solne bleščečih ino nad kresničico;
Ti, pred katerim hribi se tresejo, ak se huduješ.
Ne zaverzi naših prošenj, v Tebe, Oče! kličemo.

Glej! kervi so site tla, žitne polja so pustote,
Terdne mesta so posute, kamor vojska gane se.
In za njo gledé morí glad in kuga, da samote
So vasí in tergi, v kterih pred ljudi se terlo je.

Hiti toraj nas otet, in z močjo desnice Svoje
Ukrotit prederzne sile, ki po bojih hrepené.
Daj nam zopet ljubi mir, in v zavetji brambe Tvoje
Te hvalili bomo vsak dan, dokler bije v nas sercé!

Fr. Svetličič.